

УДК 378.015.30

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3-518-529

EXTRAORDINARY WORK AS A PEDAGOGICAL CONDITION OF PROFESSIONAL TRAINING FUTURE SOCIAL WORKERS

ПОЗААУДИТОРНА РОБОТА ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Victoria OSTARCHUK,

teacher, chairman of the cycle design
and social work commission

vkusnik23@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7873-1290>

VSP Zhytomyr Technological
Vocational College KNUBA,

✉ 37, Nebesnoi Sotni st., Zhytomyr,
10029, Ukraine

Вікторія ОСТАПЧУК,

викладач, голова циклової комісії
дизайну та соціальної роботи

ВСП Житомирський технологічний
фаховий коледж КНУБА,

✉ вулиця Небесної Сотні, 37,
м. Житомир, 10029, Україна

Original manuscript received: November 20, 2023

Revised manuscript accepted: December 01, 2023

ABSTRACT

The article explores the peculiarities of extracurricular activities of future social workers, which arise as a result of modern transformations in all spheres of life. Changes in the educational policy of Ukraine were a response to society's requests to improve the quality of vocational pre-higher education in order to ensure the competitiveness of graduates in the labor market. Special attention is paid to the training of specialists in the social sphere, instead of traditional humanitarian and economic specialties.

These changes in educational policy take into account the regional need for specialists of a certain profile. In particular, training programs are being developed that take into account the specifics of the work of social workers in different regions of the country. This allows to provide graduates with the necessary competencies that meet the needs of the local community.

In addition, the article emphasizes that extracurricular activities are becoming increasingly important for future social workers. It allows them to gain practical experience and skills that are necessary for working in real conditions.

The purpose of the article is to reveal the essence and features of extracurricular activities in the conditions of an institution of professional preliminary higher education.

Extracurricular work is an activity that takes place outside the classroom, that is, outside the classroom or lecture halls. This can include practical work, internships, volunteering, participation in conferences, seminars, trainings, research work, social work, etc.

Extracurricular work aims to deepen the knowledge and skills of students, develop practical skills, promote their professional self-development and prepare them for the real working conditions of the relevant professional field.

Extracurricular activities are a wide range of activities that take place outside the classroom. This may include practical work, participation in conferences, seminars, trainings, research work, social work, etc.

An important aspect of extracurricular activities is the formation of students' professional self-development. This means that students have the opportunity to

518

ICV 2022: 80.27

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-3

develop their professional skills and competencies outside the educational process. For example, they can participate in projects or programs that allow them to gain practical experience and use their knowledge in real-world settings.

It is necessary to shift the emphasis in education from passive acquisition of knowledge to active work with students. Students must be responsible for their learning and learning outcomes. They should be stimulated to independence, creativity, critical thinking and continuous self-development. In addition, it is necessary to provide students with access to modern learning technologies. They enable the effective use of information resources, contribute to the active involvement of students in the educational process and the development of their skills in using the latest technologies.

Thus, the development of the domestic system of professional pre-higher education requires flexibility and readiness for changes, since the modern world is constantly undergoing changes and instability. The educational system must quickly respond to these changes, reviewing and updating the training positions of social specialists.

Keywords: *activity, extracurricular activity, acquirer, self-development, future social workers, professional preliminary higher education.*

Вступ. Згідно з вимогами часу і Державними стандартами, замовленням на підготовку висококваліфікованих спеціалістів освітні установи мають забезпечити необхідні умови для професійного саморозвитку здобувачів. Це означає, що заклади фахової допрофесійної освіти повинні мати відповідне обладнання, лабораторії, комп'ютерні класи та інші ресурси, необхідні для практичного навчання і виробничої практики.

Освітні установи також мають турбуватися про розвиток різнобічних можливостей здобувачів. У цьому контексті очевидний інтерес викликає позааудиторна діяльність здобувачів як один із складників процесу професіоналізації молодших бакалаврів і їх фахового саморозвитку.

Методи та методика дослідження. У зв'язку з проблемою дослідження постала потреба в розкритті суті деяких аспектів позааудиторної діяльності в освітньому закладі: «позааудиторна діяльність», «діяльність», «цілеспрямованість у позааудиторній діяльності», «здобувач» освітнього закладу. Для нашого дослідження є важливим той факт, що здобувача ми розглядаємо як суб'єкта освітнього закладу (фахової передвищої освіти). Адже освітній заклад такого типу є таким освітнім середовищем, у якому можуть бути створені умови для професійного саморозвитку, професійної адаптації, оволодіння професійним досвідом.

Початок теоретичного осмислення проблеми позааудиторної діяльності як педагогічної умови розвитку особливості закладено в працях Л. Бобко, С. Гришак, М. Нарійчук, Н. Руденко, В. Тернопольської, І. Сахневич та ін. Зокрема, науковці досліджували проблеми професійної підготовки спеціалістів середньої ланки для соціальної сфери О. Карпенко, І. Мигович, В. Поліщук, С. Харченко та ін.

Заклад фахової допрофесійної освіти впливає на формування майбутніх соціальних працівників під час засвоєння здобувачами цілей та завдань професійної діяльності. Так, навчальна програма має визначати не лише теоретичний матеріал, але й практичні завдання та ситуації, що допомагають студентам розвинути навички й уміння, необхідні для професійної діяльності.

Зміст навчальних програм повинен бути орієнтований на потреби ринку праці та враховувати актуальні виклики та завдання, з якими стикаються соціальні працівники. Навчання має включати не лише теоретичні знання, але й практичні навички, розвиток критичного мислення та аналітичних здібностей, а також уміння працювати в команді та вирішувати конфліктні ситуації.

Форми та методи організації позааудиторної діяльності, такі як індивідуальна, мікрогрупова та групова робота, також мають велике значення у формуванні майбутніх соціальних працівників. Ці форми роботи сприяють розвитку комунікативних навичок, вміння працювати в команді, співпрацювати з колегами та клієнтами, а також розвитку самостійності та самоменеджменту.

Таким чином, заклад фахової допрофесійної освіти впливає на формування майбутніх соціальних працівників через засвоєння здобувачами цілей та завдань професійної діяльності, а також через зміст, форми і методи організації позааудиторної індивідуальної, мікрогрупової та групової роботи.

Метою статті є розкриття суті та особливостей позааудиторної діяльності в умовах закладу фахової передвищої освіти.

Результати та дискусії. У позааудиторній діяльності, орієнтованій на формування навичок професійного саморозвитку майбутніх соціальних працівників, використовуються форми виховного плану, які сприяють розвитку додаткових умінь. Одна з таких форм – це практика. Практичні заняття, стажування та робота на реальних проєктах дозволяють студентам застосовувати отримані знання та навички в реальній практиці. Це допомагає їм зрозуміти, як їхні знання використовуються в роботі, а також розвиває самостійність та вміння працювати в команді.

Іншою формою виховного плану є різноманітні тренінги та семінари. Ці заходи дозволяють здобувачам отримати нові знання та навички, які можуть бути корисними для їхньої професійної діяльності. Вони також сприяють розвитку комунікативних навичок та вміння працювати в команді.

Одним з важливих елементів виховного плану є волонтерська діяльність. Участь у волонтерських проєктах допомагає розвивати відповідальність, соціальну чутливість та громадянську свідомість. Вони навчаються працювати з різними соціальними групами та вирішувати проблеми, що стосуються суспільства.

Додатковими формами виховного плану можуть бути майстер-класи, лекції від провідних експертів у галузі соціальної роботи, участь у конференціях та наукових дискусіях. Ці заходи допомагають студентам оновлювати свої знання та бути в курсі нових тенденцій у галузі соціальної роботи.

Таким чином, орієнтований на формування навичок професійного саморозвитку підхід, включає різні форми виховного процесу, які допомагають майбутнім соціальним працівникам оволодіти додатковими вміннями та навичками, які проявляються в реальній практиці. Цей підхід є дуже важливим у світі, що постійно зазнає змін, і підвищує

відповідальність студентів за результати учіння та освоєння сучасних технологій навчання.

Позааудиторна діяльність у контексті фахової передвищої освіти дійсно є спеціально організованим видом діяльності, який сприяє професійному саморозвитку здобувачів. Вона враховує різні чинники, що впливають на цей процес.

Один з таких чинників – це мотивація. Позааудиторна діяльність повинна бути мотивована і зацікавлювати здобувачів, щоб вони були готові активно займатися саморозвитком. Мотивація може бути зумовлена різними факторами, такими як особисті цілі, інтереси, потреби та очікування.

Зміст позааудиторної діяльності також має значення. Він повинен бути спрямований на розвиток конкретних навичок, знань і компетенцій, які необхідні для професійної діяльності. Здобувачі повинні мати можливість вибирати напрямки свого саморозвитку залежно від своїх інтересів і потреб.

Цілеспрямованість – ще один важливий чинник, який впливає на позааудиторну діяльність. Здобувачі повинні мати чітку мету або ціль, яку вони прагнуть досягти через свою діяльність. Це може бути, наприклад, отримання нових навичок, поглиблення знань у конкретній галузі або розвиток особистісних якостей.

Отже, позааудиторна діяльність у фаховій передвищій освіті є спеціально організованим видом діяльності, який враховує мотивацію, зміст і цілеспрямованість здобувачів. Вона сприяє професійному саморозвитку і допомагає здобувачам розвивати необхідні навички і компетенції для майбутньої професійної діяльності.

Т. Децюк під поняттям «*позааудиторна робота*» розуміє її як «...систему взаємопов'язаної діяльності суб'єктів освітнього процесу, яка є невід'ємною складовою частиною професійної підготовки майбутніх фахівців і здійснюється поза розкладом навчальних занять, метою якої є створення умов для особистісного розвитку студентів і їх самореалізації, а також для практичного застосування теоретичних знань» (Децюк, 2018).

У Педагогічному словнику «позааудиторна робота» визначається «як спеціально організовані й цілеспрямовані позааудиторні заняття та система пізнавальних і виховних заходів, метою яких є поглиблення та розширення знань, отриманих в умовах навчального процесу, формування творчих здібностей, наукових інтересів, різноманітних умінь і навичок» (Ярмаченко, 2001).

Дійсно, у рамках фахової допрофесійної освіти було розроблено і впроваджено окремі проєкти, що передбачали використання прийомів анімаційної діяльності, спеціально підпорядковані особливостям роботи соціального працівника. Серед них є анімаційна діяльність як ефективний інструмент, який дозволяє створювати сприятливу атмосферу для спілкування з клієнтами, залучати їх до активної участі та розвивати соціальні навички. Цей підхід допомагає покращити емоційний стан та самопочуття людей, зміцнює їх відчуття самостійності та активності.

У проєктах використовуються різні методики анімаційної діяльності, такі як рольові ігри, драматична терапія, театр тіней, ляльковий театр тощо. Вони дозволяють створити ситуації, у яких клієнти можуть відчувати себе комфортно та безпечно, відкрито висловлювати свої емоції та думки, а також розвивати соціальні навички, зокрема спілкування, співпраця, емпатія та толерантність. Ці проєкти мають на меті розвивати в майбутніх соціальних працівників міння використовувати анімаційні прийоми як інструмент для підтримки клієнтів у процесі соціальної роботи. Вони сприяють навчанню студентів розуміти основні принципи і методи анімаційної діяльності, формуванню адаптації до конкретних заходів.

Завдяки розвитку сучасних підходів до соціальної роботи рольовий репертуар соціальних працівників значно розширився. Вони можуть виконувати різноманітні практичні ролі, такі як аніматор, вуличний працівник, захисник прав клієнта, лідер команди та інші. Це дає можливість бути більш гнучкими та пристосовуватися до різних ситуацій і потреб клієнтів.

Ми погоджуємось з думкою вітчизняної дослідниці Н. Козліковської: «...щоб сформувати позитивне ставлення студентів до позааудиторної роботи професійного спрямування, слід на кожному її етапі роз'яснювати цілі роботи, контролювати розуміння і сприйняття цих цілей студентами, поступово формувати у них вміння самостійно обирати мету і ставити перед собою завдання для її досягнення. Важливо постійно заохочувати і виділяти кращих студентів, формуючи в студентській групі дух змагання та здорового суперництва» (Козліковська, 2008).

Аналіз змісту й особливостей позааудиторної діяльності та її виховних можливостей дозволили нам зробити висновок, що найбільш досконалою є *діяльність*, яка сприяє формуванню стійкої мотивації до дій, уміння трансформувати набуті знання при вирішенні нестандартних завдань у різних ситуаціях; розвитку структури позааудиторної роботи, ерудиції та емоційного ставлення до дії.

Практика ЗФПО дозволяє стверджувати, що для формування п'яти основних критеріїв саморозвитку доцільно використовувати метод «занурення» у виховне середовище, предметний світ соціальної роботи та пробудження соціальної ролі особистості в конкретній ситуації. Це дозволяло нам поетапно формувати в здобувачів соціальну вихованість. Саме на вихідному етапі здійснювалося навчання у «Школі саморозвитку», дискусійному клубі, на факультативі, виставках творчих робіт, майстер-класі, соціально-рольових іграх тощо.

Як уже зазначалося, завданнями першого етапу реалізації програми саморозвитку було здійснити інформування здобувачів, котрі у ЗФПО оволодівають на професійному рівні соціальною діяльністю, про можливу різноаспектну виховну діяльність у позанавчальний час.

Як показало спостереження, здобувачі, котрі займаються соціальною діяльністю, мали достатній освітній рівень і сформували практичні навички, які сприяли успішному використанню виховному процесі. Виявлено, що в здобувачів другого року навчання уже є наявний достатній рівень

професійних умінь, вони мали певний потенціал до сприйняття виразності соціальних умінь і навичок, асоціативного аналізу образу і до різноаспектного інтелектуального аналізу проблем соціальної роботи.

З метою створення ситуації для відчуття особливостей і доцільності позааудиторної діяльності нами було ініційовано створення «Школи саморозвитку», яка дозволяла ознайомити здобувачів з можливостями позааудиторної діяльності. Метою «Школи» став загальний розвиток здобувачів, формування їх соціально значущої позиції та соціальної вихованості.

Педагогічні особливості занять у цій Школі були досить різноманітними: знайомство з вимогами до позааудиторної діяльності, цілеспрямованість до самоуправління, готовність до розробки індивідуальних і групових соціальних проєктів, необхідність підготовки до здійснення просвітницької роботи серед здобувачів інших курсів.

Активні дії розгорталися завдяки використанню методу «занурення» (відомий як метод імерсії). Він є одним з ефективних підходів до навчання та отримання нових знань і навичок. Цей метод базується на ідеї повного занурення в певну ситуацію, щоб отримати практичний досвід і відчути себе часткою цього середовища.

Метод занурення може бути особливо корисним для студентів, які готуються до професійної діяльності, такої як соціальна робота, медицина, психологія, туризм та інші. Він дозволяє їм отримати практичний досвід і навички, необхідні для успішного виконання своїх професійних обов'язків. У методі занурення студенти поглиблено засвоюють певну тему або предмет, використовуючи різні методи, зокрема інтерактивні вправи, практичні завдання, рольові ігри, спостереження та інтерв'ю з експертами. Вони отримують можливість практикувати свої знання та навички в реальних ситуаціях і навіть взаємодіяти з реальними клієнтами або учасниками ситуації.

Метод занурення дозволяє студентам отримати глибше розуміння предмета або ситуації, оскільки вони перебувають у цьому середовищі і взаємодіють з його учасниками. Вони можуть спостерігати, аналізувати та вирішувати реальні проблеми, що створює більш реалістичну та практичну навчальну ситуацію.

Цей метод також сприяє розвитку соціальних навичок і комунікативних умінь, оскільки студенти взаємодіють з різними людьми та виконують різні ролі в певній ситуації. Вони навчаються працювати в команді, вирішувати конфлікти, спілкуватися ефективно та розуміти потреби й перспективи інших учасників.

Узагальнюючи, метод занурення є ефективним підходом до навчання, який дозволяє студентам отримати практичний досвід, глибше розуміння предмета та розвиток соціальних навичок. Цей метод допомагає студентам активно взаємодіяти з певною ситуацією або середовищем, що сприяє їхньому професійному розвитку та готовності до реальної практичної діяльності.

Водночас у «Школі саморозвитку» формувалося як усвідомлення цілей позааудиторної діяльності, так і вміння оцінювати й вибирати форми

та види діяльності щодо саморозвитку, в яких соціальне проектування виступає домінуючим засобом впливу на особистість. Формами контролю за розвитком здобувачів ми вибирали інтерв'ю, методику рецензування, відгуку, оцінювання чи написання критичної статті.

Використання методу аналізу й оцінювання дозволило підвести здобувачів на другому році навчання до свідомої участі в програмі професійного саморозвитку «Створи себе сам», що спонукало здобувачів до розвитку індивідуальної активності: осмислення суті діяльності соціального працівника, готовність до соціальної діяльності з різними учасниками, відповідальності за власний розвиток у професійній діяльності, проектування індивідуального розвитку на основі набутих знань. Програма професійного саморозвитку передбачала орієнтацію здобувачів на вибір спільно з іншими учасниками експерименту мотивів вибору окремих напрямів діяльності: тренінг, захист міні-проектів тощо.

Кожна з форм позааудиторної діяльності включала різноманітні методи і прийоми: рольові ігри, тренінги, практичні завдання тощо. Програма дій мала свою специфіку, але загальною метою було розвиток здобувачів як майбутніх соціальних працівників і формування їх професійних навичок і компетенцій.

Ми передбачали, що комунікативні процеси, до яких залучали здобувачів, будуть різними за змістом, складністю та тривалістю залежно від конкретної аудиторії слухачів, співрозмовників або учасників ситуації. Це означало, що кожен здобувач повинен був чітко уявляти або реально сприймати свою конкретну аудиторію. Участь у цих формах діяльності спонукала здобувачів до самостійного пошуку шляхів вирішення завдань, що сприяло їхньому активному розвитку та готовності до реальної практичної діяльності в соціальній сфері. Наприклад, щоб забезпечити ефективну комунікацію з дітьми, здобувачеві важливо враховувати їхні потреби, розвиток та розуміння. У такому випадку комунікативний процес може бути більш спрощеним з використанням ігрових та інтерактивних методів, щоб зацікавити дітей.

Оскільки наші здобувачі – майбутні спеціалісти соціальної сфери, ми передбачали, що комунікативні процеси мають бути різними за змістом, складністю та тривалістю, враховуючи особливості різних соціальних груп та ситуацій.

З іншого боку, якщо здобувач спілкується з дорослими або професіоналами, цей процес може бути більш складним та технічним. У такому випадку здобувач повинен бути готовим використовувати більш спеціалізовану лексику, аргументувати свої думки та вміти встановлювати професійні контакти. Наприклад, у спілкуванні з людьми похилого віку здобувачі мали бути уважними до їхніх потреб, досвіду та особливостей старості. Вони повинні були використовувати просту мову, бути терплячими та сприяти створенню комфортної атмосфери.

Метод дискусії дійсно виявився найбільш доцільним у виховній роботі над проектом. Цей метод стимулював прояв інтересу здобувачів

до проблеми, оскільки вони мали можливість активно висловлювати свої думки, переконувати й відстоювати свою позицію.

Дискусія дозволяла здобувачам обґрунтовувати доцільність і адекватність форм роботи над проектом. Вони мали можливість аргументувати свої думки, вислуховувати аргументи інших учасників дискусії, а також виробляти компромісні рішення. У результаті серед учасників були прийняті індивідуальні ідеї щодо використання тренінгу «Життєві цінності», який потребував реклами проведення, презентації організації виставки соціальних міні-проектів.

Реалізація зазначених завдань дозволяла зосередити увагу на вмінні формувати в здобувачів організаторські навички, брати відповідальність за впровадження форм позааудиторної роботи і проявляти самостійність у визначенні й реалізації етапів створення соціальної продукції.

Під час реалізації завдань набуті знання й уміння закріплювалися, а також проявлялася індивідуальна ініціативність й активність кожного учасника проекту, програми та окремих форм позааудиторної діяльності. Це означало, що здобувачі опановували навички планування, організації та керівництва власною роботою, вміння брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності. Вони навчалися визначати кроки, необхідні для досягнення поставленої мети, розподіляти обов'язки та ресурси, планувати час та контролювати виконання завдань.

Одночасно з цим учасники проекту проявляли ініціативність та активність у пошуку нових ідей, методів і рішень. Вони навчалися ставити запитання, аналізувати і оцінювати різні варіанти дій, приймати рішення та впроваджувати їх у життя.

Важливим аспектом окремих форм позааудиторної роботи є те, що включення здобувачів за власним бажанням у роботу студії, клубу, гуртка чи факультету давало їм можливість навчатися, формувати навички, необхідні для майбутньої професійної діяльності, вчитися прогнозувати і домагатися позитивного результату.

Основними формами роботи, які були використані в проекті, стали індивідуальна і групова. Учасники проекту мали можливість працювати самостійно, розробляти свої ідеї та реалізовувати їх. Вони також працювали у групах, спільно вирішуючи завдання і обмінюючись ідеями. Міжгруповий і мікрогруповий обмін результатами діяльності був ще однією важливою формою роботи. Учасники проекту мали можливість ділитися своїми досягненнями, обговорювати їх з представниками інших груп, а також здобувати нові знання та ідеї від інших учасників.

Таким чином, реалізація зазначених завдань сприяла розвитку організаторських навичок, відповідальності, самостійності, ініціативності та активності учасників проекту. Незамінним у процесі реалізації проекту загалом і окремих видів діяльності є формування в здобувачів культури словесної характеристики різних видів соціальних проектів.

Крім основних форм роботи, виявилися досить продуктивними додаткові форми: студії, клуби, школи тощо. Учасники студій мали

можливість виступати перед слухачами, демонструвати свої досягнення та ділитися ідеями. Виставки доробків учасників також були ефективним способом представлення результатів їхньої діяльності різним аудиторіям.

Створення мікрогруп проектною соціальною діяльністю в школах, дошкільних дитячих закладах та інших установах також виявилось дуже корисним. Ці мікрогрупи дозволяли учасникам спільно працювати над проектами, об'єднувати свої зусилля та досягати спільних цілей.

Усі ці додаткові форми роботи сприяли активному залученню учасників проекту, стимулювали їх інтерес та мотивацію, а також допомагали розвивати навички та здібності. Під час навчання в «Школі» здобувач оволодівав знаннями соціальної діяльності, особливостями творчої діяльності, формами і методами роботи з різновіковими групами здобувачів, уміннями планувати творчу роботу відповідно до виховних завдань у конкретних ситуаціях, організувати власну творчу діяльність. У такій ситуації здобувачі періодично включають інших учасників в окремі види діяльності: виготовлення соціальних робіт, проведення пробного заняття з конкретною групою здобувачів, відповідальність за певну ділянку позааудиторної роботи в коледжі, реабілітаційному центрі, соціальній службі тощо.

Позааудиторна діяльність сприяла розвитку соціальної компетентності та комунікативних навичок учасників. Використання різних форм роботи, таких як індивідуальна та групова діяльність, дискусії, виступи та виставки, дозволило здобувачам проявити свої знання, ідеї та таланти. Вони навчилися працювати в команді, аргументувати свої думки, слухати та розуміти інших, виробляти компромісні рішення та приймати відповідальність за результати своєї діяльності. Вони навчилися планувати свою роботу, розподіляти обов'язки та ресурси, керувати часом та контролювати виконання завдань. Крім того, здобувачі виявили індивідуальну ініціативність та активність у пошуку нових ідей та рішень.

Висновки. Таким чином, за результатами нашого дослідження позааудиторна діяльність виявилася ефективним інструментом для розвитку соціальної компетентності, комунікативних та організаторських навичок учасників проекту. Вона сприяла формуванню самостійності, відповідальності та ініціативності, а також зміцненню набутих знань та умінь.

Участь у позааудиторній діяльності дозволяє студентам виявити свої інтереси, цілі та потреби, а також розробити план дій для досягнення цих цілей. Вони самостійно визначають, які знання, навички та досвід їм потрібні для подальшого професійного розвитку і як їх отримати.

Важливим аспектом позааудиторної діяльності є самовизначення і самоорієнтація студентів. Вони мають можливість встановити свої пріоритети, зрозуміти, які цінності й мета є для них важливими і як вони можуть досягти успіху у своїй професії та особистому житті. Крім того, позааудиторна діяльність сприяє розвитку самоконтролю та самоперевірки. Студенти мають можливість оцінювати свої досягнення, виявляти свої сильні та слабкі сторони, а також вносити необхідні корективи для подальшого розвитку.

Література

1. Бондаренко З. П. Особливості виховної роботи зі студентами. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 14, кн. 2. С. 448.

2. Задворняк Л. С. Організація позааудиторної роботи зі студентською молоддю як умова підвищення ефективності освітнього процесу. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. Вип. 58. URL : https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/7014/1/Z_58_091-98.pdf. (дата звернення: 10.11.2023).

3. Децюк Т. М., Дударенко А. А. Форми та методи позааудиторної роботи студентів у вищих навчальних закладах. *Young Scientist*. 2018. № 3 (55). URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/19.pdf>. (дата звернення: 10.11.2023).

4. Карпенко О. Г. Соціальний працівник: деякі аспекти професійної підготовки : навчально-методичний посібник. Київ : Слово, 2007. 145 с.

5. Коваль В. Ю. Система позааудиторної діяльності студентів вищих навчальних закладів. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: «Педагогіка, психологія, соціологія»*. 2009. № 6. С. 19–23.

6. Ковальчук О. А. Позааудиторна навчально-виховна діяльність як організаційна форма, що здійснюється у системі змішаного навчання. *Матеріали Першої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle» (30-31.05.2013 р.)*. URL : <https://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=16>. (дата звернення: 10.11.2023).

7. Козліковська Н. Я. Позааудиторна робота як складова вищої освіти. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: збірник наукових праць Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*. 2015. № 12. URL : <https://ap.uu.edu.ua/article/512> (дата звернення: 10.11.2023).

8. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.

9. «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки: Закон України від 19 червня 2022 № 2312-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text>. (дата звернення: 10.11.2023).

10. Смально О. Позааудиторна виховна робота як чинник професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2014. № 8. С. 77–81. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2014_8_19. (дата звернення: 10.11.2023).

References

1. Bondarenko, Z. P. (2010). *Osoblyvosti vykhovnoi roboty zi studentamy* [Peculiarities of educational work with students]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi* – Theoretical and methodological problems of raising children and school youth: collection. of science Kamianets-Podilskyi, Vyp. 14, kn. 2, 448. [in Ukrainian].

2. Zadorniak, L. S. (2020). *Orhanizatsiia pozaaudytornoj roboty zi studentskoiu moloddu yak umova pidvyshchennia efektyvnosti osvithnoho protsesu* [Organization of extracurricular work with student youth as a condition for reporting the effectiveness of the educational process]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy* – Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists:

methodology, theory, experience, problems, 58. URL : https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/7014/1/Z_58_091-98.pdf. [in Ukrainian]

3. Detsiuk, T. M., Dudarenko, A. A. (2018). *Formy ta metody pozaaudytornoi roboty studentiv u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Forms and methods of extracurricular work of students in higher educational institutions]. Young Scientist, 3 (55). URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/19.pdf>. [in Ukrainian]

4. Karpenko, O. H. (2007). *Sotsialnyi pratsivnyk: deiakі aspekty profesiinoi pidhotovky : navchalno-metodychnyi posibnyk* [Social worker: some aspects of professional training: training manual]. Kyiv : DIRSM. [in Ukrainian].

5. Koval, V. Iu. (2009). *Systema pozaaudytornoi diialnosti studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv* [System of extracurricular activities of students of higher educational institutions]. Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: «Pedahohika, psykholohiia, sotsiolohiia» – Scientific works of the Donetsk National Technical University. Series: «Pedagogy, psychology, sociology», 6, 19–23. [in Ukrainian]

6. Kovalchuk, O. A. (2013). *Pozaaudytorna navchalno-vykhovna diialnist yak orhanizatsiina forma, shcho zdiisniuetsia u systemi zmishanoho navchannia* [Extracurricular educational activity as an organizational form that takes place in the mixed education system]. Materialy Pershoi Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Teoriia i praktyka vykorystannia systemy upravlinnia navchanniam Moodle» (30-31.05.2013 r.) – Materials of the First All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Using the Moodle Learning Management System» (May 30-31, 2013). URL : <https://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=16>. [in Ukrainian]

7. Kozliukovska, N. Ia. (2015). *Pozaaudytorna robota yak skladova vyshchoi osvity* [Extracurricular work as a component of higher education]. Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potrebamy: zbirnyk naukovykh prats Vidkrytoho mizhnarodnoho universytetu rozvytku liudyny «Ukraina» – Aktualni problemy navchannia ta vykhovannia liudei z osoblyvymy potanamy: zbirnyy naukovykh prats Vidkrytoho zhnarodnoho universytetu rozvytku liudyny «Ukraina», 12. URL : <https://ap.uu.edu.ua/article/512>. [in Ukrainian].

8. Yarmachenko, M. D. (ed.) (2001). *Pedahohichnyi slovnyk* [Pedagogical dictionary]. Kyiv. [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada (06.19.2022). *Zakon Ukrainy «Pro profesiinu (profesiino-tekhnichnu osvitu)»* [«On professional (vocational and technical) education»]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2312-20#Text> [in Ukrainian].

10. Smalko, O. (2014). *Pozaaudytorna vykhovna robota yak chynnyk profesiino-osobystisnoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv* [Extracurricular educational work as a factor in the professional and personal development of future specialists]. Naukovi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedahohichni nauky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Pedagogical sciences, 8, 77–81. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnup_2014_8_19. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розкриваються особливості позааудиторної діяльності майбутніх соціальних працівників, які виникають унаслідок сучасних перетворень у всіх сферах життя. Зміни в освітній політиці України стали відповіддю на запити суспільства щодо покращення якості фахової передвищої освіти, щоб забезпечити конкурентоздатність випускників на ринку праці. Особлива увага приділяється підготовці фахівців у соціальній сфері, замість традиційних гуманітарних та економічних спеціальностей. Ці зміни в освітній політиці враховують регіональну

потребу у фахівцях певного профілю. Зокрема, розробляються програми навчання соціальних працівників для різних регіонів країни. Це дозволяє забезпечити випускників з необхідними компетенціями, що відповідають потребам місцевої спільноти.

Окрім того, у статті наголошується на тому, що позааудиторна діяльність стає все більш важливою для майбутніх соціальних працівників. Вона дозволяє їм отримати практичний досвід та навички, які необхідні для роботи в реальних умовах.

Метою статті є розкриття суті та особливостей позааудиторної діяльності в умовах закладу фахової передвищої освіти.

Позааудиторна робота – це діяльність, яка відбувається поза межами аудиторії, тобто поза класною кімнатою або лекційними залами. Це може включати практичну роботу, стажування, волонтерство, участь у конференціях, семінарах, тренінгах, дослідницьку роботу, соціальну роботу тощо. Позааудиторна робота має на меті поглибити знання та вміння студентів, розвинути практичні навички, сприяти їх професійному саморозвитку та підготувати до реальних умов роботи відповідного професійного напрямку.

Позааудиторна діяльність – це широкий спектр діяльностей, які проводяться поза межами навчальної аудиторії. Це може включати практичну роботу, участь у конференціях, семінарах, тренінгах, дослідницьку роботу, соціальну роботу тощо.

Важливим аспектом позааудиторної діяльності є формування професійного саморозвитку студентів. Це означає, що студенти мають можливість розвивати свої професійні навички і компетенції поза навчальним процесом. Наприклад, вони можуть брати участь у проектах або програмах, які дозволяють їм отримати практичний досвід і використовувати свої знання в реальних умовах.

Необхідно зміцувати акценти в освіті з пасивного засвоєння знань до активної роботи зі студентами. Студенти повинні бути відповідальними за своє навчання та результати учіння. Вони мають бути стимульовані до самостійності, креативності, критичного мислення та постійного саморозвитку.

Окрім того, необхідно забезпечити студентам доступ до сучасних технологій навчання. Саме вони дозволяють ефективно використовувати інформаційні ресурси, сприяють активному залученню студентів до навчального процесу і розвитку їхніх навичок використання новітніх технологій.

Таким чином, розвиток вітчизняної системи фахової передвищої освіти потребує гнучкості та готтовності до змін, оскільки сучасний світ постійно зазнає змін і нестабільності. Освітня система повинна швидко реагувати на ці зміни, переглядаючи та оновлюючи позиції підготовки фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: діяльність, позааудиторна діяльність, здобувач, саморозвиток, майбутні соціальні працівники, фахова передвища освіта.